

Hasan Cemil Çambel

Asker, siyaset adamı, yazar ve çevirmen, Atatürk Dönemi Türk Tarih Kurumu Başkanı

Ezine'nin tanınmış bir ailesinin çocuğu olarak 1879'da Çanakkale'de doğdu. Babası Kocapamukçu adı ile tanınan Mehmet Şükrü Bey, Annesi Behiye Hanım'dır. Soyadı "Penbezâde" iken, sonradan **Atatürk** tarafından verilen "Çambel"i kullandı. Sadrazam Hakkı Paşa ile Suat Hanım'ın kızları Ayşe Remziye Hanım'la evlendi. Prof. Dr. Perihan Çambel, Prof. Dr. Zehra Halet Çambel, Fatma Leyla Çambel ve Prof. Dr. Ali Bülent Çambel'in babasıdır. Eğitimine Kuleli Askerî İdadisinde başladı. Harp Okulunu bitirerek piyade teğmen rütbesiyle mezun oldu. Daha sonra Harp Akademisine girerek, burayı 1900 yılında kurmay yüzbaşı olarak tamamladı. 1900-1902 yılları arasında Almanya'da Prusya Harp Akademisinde öğrenimine devam etti. Şubat 1901'de kıdemli yüzbaşı oldu. Mayıs 1904'e kadar Kassel Askerî Garnizonu'nda, General V. Ludendorff'un Garnizonu'nda ve General von Hindenburg Karargâhı'nda çalıştı. Yurda dönüşünde Selanik Rumeli Genel Müfettişliği ve Jandarma Islahat Müfettişliğinde görevlendirildi. Temmuz 1904'te binbaşılığa, Nisan 1906'da yarbaylığa, Eylül 1907'de albaylığa yükseldi. 1912'de Balkan Savaşı'nda Genel Karargâh Harekât Şubesi Müdürlüğü yaptı. 1913'te Berlin Büyükelçiliği Askerî Ataşesi oldu. Aralık 1915'te albaylığa yükseldi ve 51. Tümen Komutanlığına atanarak bu tümenle Irak'ta Felâhiye Savaşı'na katıldı. Nisan 1917'de yeniden Berlin Askerî Ataşeliğine atandı. Ağustos 1918'de 6 hafta süre ile İsviçre'de tedavi gördü. Tedavi sonunda albay rütbesinde iken 21 Aralık 1921'de emekliye ayrıldı. Emekliye ayrıldıktan sonra 1925-1929 yılları arasında dört yıl süreyle Haliç Vapurları İşletmesi Müdürlüğünü yaptı. Bu görevde iken, III. Dönem ara seçimlerine katılıp 419 oyla Bolu'dan milletvekili oldu. 1929-1950 yılları arasında IV, V, VI, VII. ve VIII. dönemlerde Bolu ve İstanbul'dan milletvekili seçilerek TBMM üyeliğini sürdürdü. Milletvekilliği süresince Millî Savunma Komisyonunda çalıştı. Dışişleri Komisyonu Parlamentolar arası Derneği ve Birleşmiş Milletler Derneği üyeliklerinde bulundu. 1931 yılında **Maarif Vekili** Dr. **Reşit Galip** Bey'in yazılı davetiyle, **Halkevlerinin** görevlerini, çalışma ilkelerini belirlemek üzere oluşturulan Kurulda görev aldı. **Türk Tarih Kurumu**nun kurucu üyelerinden olan Hasan Cemil Çambel, 1935 yılında **Yusuf Akçura**'nın ölümünden sonra Atatürk'ün isteği ile **Türk Tarih Kurumu** Başkanlığı'na getirildi. 1941 yılına kadar bu görevini sürdüren Çambel, Türk Tarihi Araştırma Kurumu programının giriş kısmını kaleme aldı. Asıl program, Atatürk tarafından kendisine ve Prof. Dr. **Afet İnan**'a dikte edildi. Türk Tarih araştırmalarının ve Kurumun modern bir biçimde organize edilmesinde önemli katkıları oldu. Kurumun yayın faaliyetlerini yönetti. 21 Ağustos 1935'te Alacahöyük'te, Kurumun kendi parası ve kendi elemanlarıyla gerçekleştirdiği ilk büyük Türk kazısını başlattı. 20 Eylül 1937'de İstanbul'da II. Türk Tarih Kongresi'ni topladı ve büyük ilgi ile karşılanan sergiyi açtı. 1939'da Berlin Alman Arkeoloji Enstitüsünün onur üyeliğine seçildi. Hasan Cemil Çambel, asker olarak başarılarından dolayı çeşitli nişan ve madalyalar aldı. İtalya İmparatoru tarafından İkinci Rütbeden Ağıl Rûj Nişanı, Balkan savaşlarındaki yararlı hizmetlerinden dolayı 1 yıl kıdem zammı, Ağustos 1916'da Muharebe Gümüş Liyakat Madalyası, Mart 1916'da Alman Devleti tarafından Taçlı Ağıl Rûj Nişanı, Mart 1917'de Muharebe Gümüş İmtiyaz Madalyası, 15 Ekim 1917'de Alman İmparatoru'nun İstanbul'u ziyareti nedeniyle Birinci Sınıf Demir Haç Nişanı ile ödüllendirildi. İngilizce, Fransızca ve Almancadan yaptığı çevirilerin yanı sıra, *Türk Yurdu* ve *Yeni Adam* dergilerinde, **Hâkimiyeti Milliye** (Ulus), *Dünya* ve *Cumhuriyet* gazetelerinde, edebiyat, felsefe ve tarih ile ilgili makaleleri yayımlandı. Gazetelere yazdığı başyazıları, İstanbul **Türk Ocağı**ndaki çalışmaları ve konferansları ile daha sonra da siyasi yaşamında Atatürk devrimlerini destekledi. Yazı ve çalışmalarıyla Atatürk döneminin önde gelen aydınları arasında yer aldı. 9 Aralık 1967'de, 88 yaşında İstanbul'da öldü. İstanbul'da Karacaahmet Mezarlığı'nda toprağa verildi.

ESERLERİ

1- TELİF ESERLERİ

- *Yeni Ruh*, İstanbul, Hamit Matbaası, 1929.
- *Jüpiter (Atatürk'ün Bir Portresi)*, İstanbul, Hamit Matbaası, 1929.
- *Türk Gençliği Nasıl Yetiştirilmelidir?* (Konferans), Ankara, Hâkimiyet-i Milliye Matbaası, 1932.
- *Atatürk ve Tarih*, [Y.y.],1947?
- *Atatürk, -Atilla'dan Atatürk'e-*, İstanbul, Varoğlu Yayınevi, [t.y.]
- *Ege Medeniyetinin Menşesine Umumi Bir Bakış*, Ankara, Yayımlayan: Mektebetu Abdülmümin, [t.y.].
- *Açış Nutku*, İstanbul, Kenan Matbaası, 1943.
- *Bakacak Kahvesi*, Ankara, 1947.
- *Bakacak Kahvesi*, Ankara, 1949.
- *İstanbul'un Fethi*, İstanbul, Varoğlu Yayınevi, 1947.
- *Türkler, Dilleri ve Kaderleri*, Ankara, 1949.
- *Makaleler Hatıralar, [1879-1967]*, Ankara, 1964.
- *Makaleler Hatıralar*, Ankara, 1987.
- *Gençlik Ruhu ve Gençleşme*, (Konferans), 1934. Ankara'da Muhafız Alayı Zabıt Gazinosu'nda verilmiştir.

2- ÇEVİRİLERİ

- *Fichte ve Fichte'nin Hitabeleri*, Ankara, 1927. Türk Ocakları Merkez Heyeti Matbaası.
- GUNDOLF, Friedrich, *Napoleon Bonaparte*, İstanbul, [Y.y.],1929.
- GUNDOLF, Friedrich, *Şairler ve Kahramanlar*.
- DILTHEY, Wilhelm, *Alman Ruh Tarihine Dair Tetkikler*, 1932.
- DILTHEY, Wilhelm, *Alman Ruh Tarihine Dair Tetkikler*, Dilthey Külliyyat-ı asarından 3. Cilt, 2004.
- GUNDOLF, Friedrich, *Şairler ve Kahramanlar*, Varlık Neşriyatı, 1934.
- ZWEIG, Stefan, *Nietzsche*, İstanbul, Kanaat Matbaası, 1940.
- SCHLIEFFEN, Feld-Marschall, *Kan*, 1327.
- SCHILLER, Friedrich, *Haydutlar (Die Rauber)*, (1925-1926 yıllarında Türk Yurdu Dergisi'nin 9-18. sayılarında tefrika edildi).
- SCHILLER, Friedrich, *Cenova'da Fiesko'nun Kıyımı (Die Verschwörung des Fiesko zu Genva)*, (1927 yılında Türk Yurdu Dergisi'nin 26-35. sayılarında tefrika edildi).

- NIETZSCHE, *Zarathustra Böyle Konuştu*.
- WILDE, Oscar, *Dorian Gray'in Hikâyeleri*.
- WILDE, Oscar, *Dorian Gray'in Portresi*.
- WILDE, Oscar, *Salome*.
- SPRANGER, *Batı Dünyasının Batışı* (Yayımlanmadı).
- STRINDBERG, *Hikâyeler*.
- GEOTHE, *Iphigenie Aulis*.
- ÇIÇERO, *Nutuk*
- LAGERLÖF, Selma, *Hikâyeler*.
- LAGERLÖF, Selma, *Aysel Batakılı Damın Kızı* (S. Lagerlöf'ten adapte. Muhsin Ertuğrul tarafından filme alınmıştır.)

Azize AKTAŞ YASA

KAYNAKÇA

ÇOKER, Fahri, **Türk Tarih Kurumu: Kuruluş Amacı ve Çalışmaları**, Ankara 1983.

"Hasan Cemil Çambel", **Türk Ansiklopedisi**, XI. Cilt, Ankara 1963.

"Hasan Cemil Çambel", <http://www.boyutpedia.com>, 13.06.2008.

İĞDEMİR, Uluğ, **Yılların İçinden, Makaleler, İncelemeler, Anılar**, Ankara 1976.

KOCATÜRK, Utkan, **Doğumundan Ölümüne Kadar Kaynakçalı Atatürk Günlüğü**, Ankara 1999.

KOPÇALI, Zekiye, "Atatürk Araştırma Merkezi Kütüphane ve Arşivini Zenginleştirme Çalışmaları ve Hasan Cemil Çambel Adına Yapılan Bağışlar", **Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi**, C XIV, S 40, Ankara 1998.

ÖZGÜ, Melahat, "Ölümünün 150. Yıldönümü Münasebetiyle Schiller", **Tercüme**, S 60, Nisan-Haziran 1955.

TUĞLACI, Pars, **Çağdaş Türkiye**, Cilt 2, İstanbul 1989.

Türk Parlamento Tarihi, TBMM-III. Dönem, 1927-1931, Cilt III, Ankara 1995.

Türk Parlamento Tarihi, TBMM-IV. Dönem, 1931-1935, Cilt II, Ankara 1996.

07/06/2023 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/hasan-cemil-cambel/?pdf=3620> adresinden erişilmiştir